

LUND UNIVERSITY

Benedictus XVI:s pontifikat i backspegeln

Werner, Yvonne Maria

Published in:
Newsmill

2013

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Werner, Y. M. (2013). Benedictus XVI:s pontifikat i backspegeln. *Newsmill*.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Benedictus XVI:s pontifikat i backspegeln

Av Yvonne Maria Werner

Den 11 februari meddelade Benedictus XVI att han ämnar avgå som påven den siste februari. Meddelandet slog ner som en blixtnär från bar himmel; och på kvällen samma dag slog blixten ner i Peterskyrkans kupol. Beslutet uppfattades som revolutionerande. Något liknande hade inte hänt sedan slutet av 1294, då munkpåven Celestinus V frivilligt lämnade det påvliga ämbetet och återgick till munklivet; han helgonförklarades knappt 20 år senare. Också Benedictus kommer att dra sig tillbaka till ett kloster, och det är i sammanhanget intressant att konstatera att han sommaren 2010 besökte Celestinus grav och lämnade det pallium (halskläde) han mottog vid sin installation fem år tidigare vid dennes sarkofag. Enligt uppgift hade påven planerat avgå 2012 i samband med sin 85-årsdag, men pedofilskandalerna gjorde att han sköt upp det hela. En påve kan inte avgå när kyrkan befinner sig i kris.

Svenska medier har gett en tämligen saklig redogörelse för själva händelseförloppet. Men omdömena om Benedictus XVI:s insatser som påve har varit föga positiva. Det enda som bedöms odelat positivt är hans beslut att avgå, vilket framställs som modigt och radikalt. För övrigt betecknas han som en ultrakonservativ och på det stora hela misslyckad påve, vars pontifikat präglats av pedofilskandaler och underlåtna reformer. Vad man kräver är inget

mindre än att påven skulle ha anpassat den katolska moralläran efter rådande svensk standard och sagt ja till aborter, preventivmedel, homosexualitet och alternativa samlevnadsformer samt öppnat prästämbetet för kvinnor. De svenska bedömarna ansluter här till den kritik som riktats mot påven från liberalkatolskt håll. Alla de många positiva omdömena om påvens gärning och den beundran och tacksamhet som uttrycks världen över förbigås med tystnad.

Teologi i ett evighetsperspektiv

Benedictus XVI:s insatser som påve kan på ett sätt ses som en avslutning på företrädaren Johannes Paulus II:s långa pontifikat. Som prefekt för kongregationen för trosläran från 1981 var kardinal Joseph Ratzinger dennes närmaste medarbetare, och rådgivare och han kom på många sätt att påverka den kyrkliga utvecklingen under denna tid, inte minst som granskare och kommentator av påvliga läroskrivelser. Vid sidan av sitt ämbete fortsatte Ratzinger att arbeta som privatteolog, och han gav under denna tid ut en rad arbeten. Han förenar här djuplodande teologisk-filosofisk analys med reflexion över kyrkans och den kristna trons ställning i det moderna samhället, den ekumeniska dialogen och alla de problem som den kristna gemenskapen ställs inför världen över.

Vad man framför allt slås av när man läser Benedictus/Ratzingers teologiska arbeten liksom också hans läroskrivelser, tal och predikningar som påve är föreställningen att tillvaron måste ses i ett evighetsperspektiv och betoningen av bindningen vid Guds vilja sådan den kommer till uttryck i kyrkans tro och lära. Han ser sig som förmedlare av ett heligt budskap som går tillbaka på Jesus Kristus, som konkretiseras i kyrkan gudstjänst och i helgonens liv och vars slutmål är det eviga livet i gemenskap med Gud. För honom är sanningen något i sig existerande som det gäller att finna och som vi människor inte förfogar över. Detta gäller också för kyrkans ledning, och Benedictus betonar ständigt på nytt att påven inte är en suverän härskare som kan styra efter eget gottfinnande eller en politiker som har att tillfredsställa ständigt skiftande väljarmajoriteter. Han uppgift är i stället att värna kyrkans tro och apostoliska tradition och att se till att den nödvändiga anpassningen till tidens krav sker inom dessa ramar.

I Benedictus/Ratzingers teologiska arbeten och kyrkliga förkunnelse finns ett tydligt kulturkritiskt element. Han ställer sig kritisk till den nyliberala ekonomismen och dess förödande konsekvenser för människor i tredje världen, och som teolog har han uttryckt viss förståelse för de antivästliga reaktionerna i tredje världen. Tidigare exporterade västvärlden sin religion, numera består kulturexporten framför allt i en hedonistisk levnadsstil. Han betonar också att demokratin för att fungera behöver en etisk grund. Han erinrar i detta sammanhang om att idén om alla människors lika värde och den för oss självklara plikten att villkorslöst bistå människor i nöd faktiskt vilar på kristen grund. Förutsättningen för att den

kristna etiken skall kunna fylla denna funktion är emellertid, som han ser det, att människor tar till sig kyrkans tro och är redo att omsätta den i sina liv. Kristen moral förutsätter alltså kristen tro.

Detta är viktigt att ha i minnet när man diskuterar den katolska hållningen i etiska och moraliska frågor. Katolska kyrkan värnar om fostrets rätt till liv och fördömer därför abort. Homosexualitet betraktas liksom också alla former av sexualitet utanför äktenskapet som en synd. Prästerna måste förplikta sig att leva i celibat, och prästämbetet är öppet endast för heterosexuella män; varken kvinnor eller öppet homosexuella män kan vigas till katolska präster. Som påve har Benedictus bekräftat dessa lärosatser och regelverk. Den inomkyrkliga kritiken ser han främst som ett didaktiskt problem och som en konsekvens av ett sekulariserat tänkande. Ingen är tvingad att tillhöra den katolska kyrkan, men den som vill göra det måste, betonar han, anta dess tro och lära.

Pedofilskandalerna på senare tid har lett till förnyade krav på prästcelibatets avskaffande. Benedictus avfärdar föreställningen att celibatet skulle vara orsaken till problemen. Liknande övergrepp har ju förekommit också inom andra sektorer av samhället, och även äktenskapet befinner sig i en kris. Prästcelibatet är visserligen inte en dogmatisk fråga och kan därför upphävas. Dispenser ges, men ett generellt upphävande av prästcelibatet skulle enligt påven inte lösa några problem. Hans lösning är också här en starkare fokusering på den kristna trons fundament, och han ser det som ett stort problem att bikten under de senaste fyrtio åren kommit allt mer i skymundan. Utan bot, inre omvändelse och vilja till personliga uppoffringar kan, menar han, inga verkliga förbättringar åstadkommas varken i kyrkan eller i samhället i stort.

Liturgin i fokus

Liturgin har alltid varit ett viktigt tema för Ratzinger, och hans liturgiska engagemang har fortsatt och accentuerats under hans tid som påve. Gudstjänsten är, betonar han, det kristna livets källa och höjdpunkt och ett uttryck för en tidsöverskridande gemenskap som aktualiserar och föregriper det eviga livet och ger en föraning av Guds härlighet. De kyrkliga regelverken syftar till att värna denna liturgins karaktär, och Benedictus varnar för tendensen att, som han uttrycker det, omvandla gudstjänsten till en självfabricerad gemenskapsritual eller instrumentalisera den för politiska syften. För att markera kontinuiteten med kyrkans liturgiska tradition och motverka den avsakralisering som skett på vissa håll har Benedictus skärpt regelverken. Han har också återinfört en rad äldre bruk i gudstjänstlivet och återinfört den mer ceremoniella liturgi som var gängse fram till gudstjänstreformen på 1970-talet som en "extraordinarie form" vid sidan av den nya liturgin. Dessa åtgärder var ett led i hans strävan att återföra traditionalistiska utbrytargrupper till den katolska gemenskapen men

framför allt är de ett uttryck för den kontinuitetens hermeneutik som kommit att bli ett signum för hans pontifikat.

Benedictus betraktas allmänt, också av sina motståndare, som en skarp intellektuell tänkare och som en av vår tids främsta katolska teologer. Det är som teologen på Petri stol som han kommer att gå till historien. Hans teologiska arbeten från 1950-talet och framåt, vilka präglas av pregnans och klarhet och som finns översatta till många språk, ges ut i ständigt nya upplagor, och detsamma gäller den triologi om Jesus Kristus som han (som privatteolog) gett ut som påve. Det hålls konferenser och symposier om hans teologi, och särskilda professurer och institut har inrättats för att studiet av hans verk. Centrala aspekter i hans teologiska tänkande kommer till uttryck också i hans encyklikor, påvliga läroskrivelser och tal samt i de riktlinjer han utfärdat på liturgins område. Med detta har han lagt en stabil grund för framtiden, på vilken efterträdarna kan bygga vidare.